

Tres curiositats de la

Lluís Maria Todó Vila, escriptor, traductor i Premi Josep Pla 2006

1.- El verb “anar”, quan funciona com a verb independent, en català, sol designar un moviment cap endavant (“Aquest tren va a Lleida”, “Vaig a cal metge”), i per tant es relaciona amb el futur. Sembla per tant que s’hauria de comportar d’una manera semblant quan funciona com a auxiliar: és el que passa almenys en algunes de les llengües que tenim més a prop, el castellà, el francès i l’anglès: “*Voy a decirte algo*” o “*Je vais te dire quelque chose*”, serien traduïbles en català per: “Et diré una cosa”; i la famosa cançó de Bob Dylan “*A hard rain’s gonna fall*” es diria en català: “Caurà un bon xàfec”, o cosa així.

Però, curiosament, en català, “anar” com a auxiliar, almenys en moltes de les seves formes, té un comportament molt diferent, i tots els catalanoparlants sabem molt bé que *vaig menjar* o *vaig dir* no assenyalen accions a venir ni projectes de futur sinó tot al contrari, esdeveniments passats. És el que se’n diu “perfet perifràstic”, una de les eines més genuïnes i més curioses de la nostra llengua

El corol·lari d’aquest fenomen és que en català són totalment inviàbles les construccions paral·leles a allò que en francès en diuen el “*futur proche*” i que acabem d’evocar, perquè els catalans, ja veuen quina cosa!, en aquest terreny almenys, “anem” cap enrere, per

dir-ho així. I per això és tan irritant sentir els nostres homes del temps dir i repetir quasi cada dia allò de “Anem a veure el mapa de superfície” ... sense moure’s de lloc. En català, senyors meteoròlegs, “anar a” vol dir desplaçar-se per acudir a algun lloc: “vaig a veure la Cori”; “l’Eugènia va a classe a Barcelona” són

“Què ens passa, doncs, als catalans i als francesos, que no distingim l’aquí de l’allà, que tant ens fa anar com venir, en definitiva, que confonem el jo amb el tu?”

frases que impliquen moviment, però no podem dir que anem a veure o a fer una cosa i després no moure’ns de lloc (o “de *puesto*”, com es deia abans, almenys al meu poble).

2.- La segona curiositat també té a veure amb una confusió de llocs, però aquesta vegada la compartim amb els francesos. Efectivament, en la llengua de Molière es pot dir: “*ce soir je viendrai*

chez toi”, i en la de Verdaguer “aquest vespre vindré a casa teva”, i ningú ho troba estrany. Potser un purista ens diria que en francès és preferible la forma “*j’irai chez toi*”, però en català “aquest vespre aniré a casa teva” sonaria estrany, afectat, per no dir estranger. En castellà les coses són diferents, i quan un català vol parlar en correcte castellà, sap que no ha de dir: “*Vendré a tu casa*”, cosa que a un lleonès o a un andalús els sona raríssim, sinó “*Iré a tu casa*”. De la mateixa manera, per nosaltres “portar” és traslladar d’aquí cap allà i d’allà cap aquí, però un castellà no diria mai “*te traeré un regalo*”, sinó “*te llevaré unas flores*”, per exemple. I en una conversa telefònica entre un català que és a Riudoms, posem per cas, i un castellà que estiujeja a Marbella, no és infreqüent que el català li preguntí al castellà “*¿Qué tiempo hace por aquí?*”, pregunta que sumeix el castellà en la perplexitat. “*Pues tú sabrás*”, probablement li respondrà, perquè per al castellà, “*aquí*” és el lloc on és qui parla, no qui escolta, com passa en català central. I canviant de llengua, quan la meua senyoreta francesa passava llista a la classe, els nens, en sentir el nostre nom responíem “*Je suis là*” (no sé si ara la fórmula ha canviat), cosa que, ben mirada, és totalment absurda, ja que “*là*” no és on sóc jo, sinó on ets tu, o

llengua catalana

més lluny –almenys segons la normativa més estricta. Què ens passa, doncs, als catalans i als francesos, que no distingim l'aquí de l'allà, que tant ens fa anar com venir, en definitiva, que confonem el jo amb el tu? Potser hauríem de cedir la paraula a la psicopatologia...

3.- L'última curiositat també la compartim catalans i francesos, i també és origen de "catalanades" fantàstiques, com aquest diàleg que trobo a internet:

El castellà: *Creo que esta película tiene demasiadas escenas violentas*

El català: *No está mal, por eso.*

El castellà: *¿Qué? ¡Precisamente por eso está mal!*

El que ha passat, ja s'entén, és que el català ha traduït massa literalment (i per tant malament) al castellà aquest curiosíssim "per això", o "per'xò" que, en una pirueta semàntica prodigiosa ha passat a significar, en català, tot el contrari del que significava originàriament, i ha passat de causal ("plou, per això agafo el paraigua") a concessiu, ("És una pel·lícula violenta; és molt bona, per'xò!"). És exactament el mateix que va passar en francès amb el "*pourtant*", que va passar de causal a adversativa. Com a curiositat, diré que, també a internet, he trobat

la famosíssima (i molt bona, per'xò!) cançó de Charles Aznavour "*Et pourtant*" traduïda al castellà com "*Y por tanto*": és ben bé allò que els manuals sobre traducció anomenen un contrasentit.

Quan un es fixa en aquests fenòmens, de vegades arriba a pensar que els humans, molt sovint, ens comuniquem no gràcies, sinó malgrat les llengües. »

Portada d'un disc de Charles Aznavour, autor de la cançó "*Et pourtant*".

